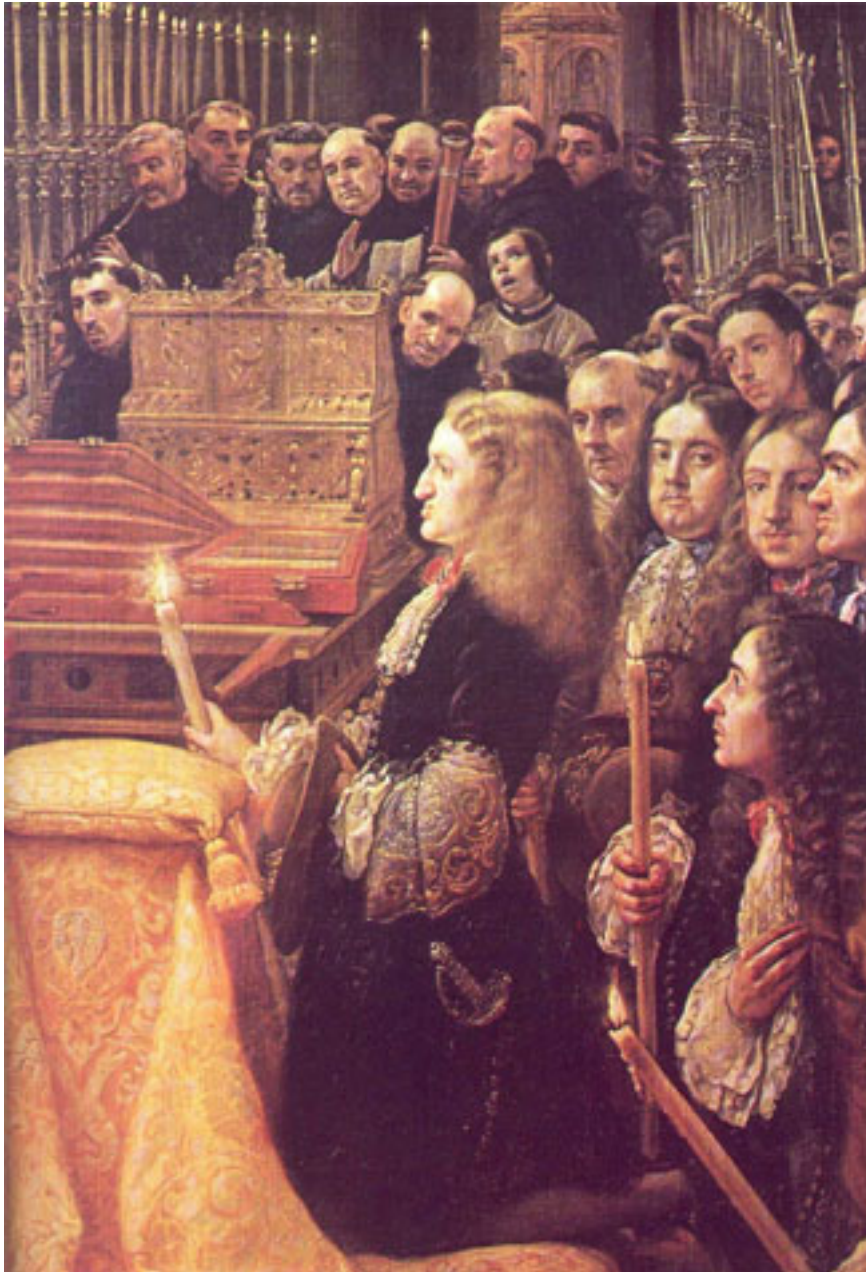

Juan Bautista Juanini (1636-1691): sabers mèdics i pràctiques quirúrgiques en la primera generació del moviment *novator*

01/2008 - **Història de les Ciències**. Aquesta tesi doctoral incideix en els principals aspectes de la biografia del cirurgià hispanoitalià Juan Bautista Juanini (1636-1691), personatge clau de la medicina i de la cirurgia en la Cort espanyola de Carlos II. En aquest context històric, un grup de metges i científics espanyols i hispanoitalians es van plantejar una renovació completa dels pressupostos de la ciència, de la medicina i de la concepció de l'univers, d'acord amb els pressupostos de la Revolució Científica que s'estenia per tota Europa

A la Cort de Carlos II es va desenvolupar el moviment dels *novatores*.

El plantejament biogràfic que es realitza en la tesi permet un nou acostament a aquest procés, utilitzant fonts en alguns casos inèdites i des de plantejaments crítics amb els pressupostos historiogràfics defensats fins a ara en aquest camp i per aquest autor. Els elements clau per entendre el personatge són els següents: va néixer i es va formar al nord d'Itàlia a principi del segle XVII. Era un cirurgià universitari italià amb grau de doctor, que dins el pluralisme mèdic, es deia llavors metge-cirurgià. Encara que comença la seva carrera com a cirurgià militar, Juanini va treballar fonamentalment a la Cort espanyola, on publica les seves obres i, finalment, mor a la fi del segle XVII, o sigui, va ser un cirurgià cortesà. Estava

interessat en determinats aspectes dels sabers mèdics, especialment de la cirurgia, de la higiene pública, de la terapèutica química i de les neurociències.

En aquesta tesi, Juanini actua com l'ull del pany que ens permet observar, secreta i còmodament, tota una generació de pensadors hispans. A través d'aquest "impúdic ull", podem observar i analitzar la seva obra però, com a espectadors privilegiats, també podem observar fragments de tot l'apassionant moviment que li va tocar viure. Aquest moviment, els moderns, en els països hispànics s'ha donat a cridar *novatores*. Es tracta d'un moviment científic que abasta diverses generacions en la transició del segle XVII dels Habsburg, al segle XVIII de la nova dinastia Borbó. Les principals característiques d'aquest moviment en la medicina i en la cirurgia, entre altres, van ser la seva oposició crítica i reformista al galenisme i a les seves formulacions teòriques, l'assumpció dels mètodes de la revolució científica, l'experimentació i l'observació, el rebuig del principi d'autoritat, la proposta de nous sistemes mèdics, la reivindicació nacionalista de determinats autors de la tradició mèdica, l'ús dels medicaments químics i de la nova matèria mèdica americana, i la construcció de noves institucions científiques i docents deslligades de la universitat.

L'objectiu principal d'aquest treball és realitzar un acostament nou a la figura històrica i a l'obra d'un autor hispanoitalià de finals del segle XVII, el cirurgià cortesà Juan Bautista Juanini. Es tractaria de realitzar una nova presentació biogràfica de l'autor, així com una recapitulació del paper que va representar en el context de la revolució científica i mèdica dels països del sud d'Europa i, en concret, entre els membres de la primera generació de *novatores*.

Com a objectius complementaris, es tractaria de presentar els principals aspectes de la seva obra en un context europeu i peninsular així, com les repercussions i/o interrelacions que van poder tenir aquests aspectes en el marc del moviment *novator*. Com un altre objectiu menor, es tractaria de revisar els aspectes historiogràfics de les biografies científiques.

La tesi s'ha estructurat en diferents apartats. Davant de tot, es realitza un acostament a tota la seva trajectòria vital i a la seva formació acadèmica, i es descriuen les seves obres i les principals característiques del seu pensament. Posteriorment, s'entra en profunditat en les seves relacions de mecenatge i en les seves relacions científiques en diversos entorns geogràfics, dintre i fora de la Península. Dintre de la Península, es descriuen exhaustivament els principals agents amb els quals tenim constància que va interaccionar el nostre autor. Es realitza una breu semblança biogràfica de tots ells, incloent-hi, en ocasions, dades d'arxiu de primera mà que fins ara no s'havien utilitzat. Les propostes d'higiene pública i privada de Juanini són desenvolupades en un altre capítol complet. A continuació, es desenvolupen les opinions crítiques que tenia el nostre autor sobre la situació de la cirurgia universitària en la Cort de Carlos II i es descriu el seu programa de reforma proposat. Igualment, es descriu la pràctica quirúrgica de Juanini, tal com es desprèn de l'anàlisi de les seves obres. La participació de Juanini en la "polèmica de la quina" de la primera generació del moviment *novator* és un altre dels aspectes que es desenvolupen en la tesi. L'últim capítol tracta sobre els desenvolupaments de la neurofisiologia dintre del moviment *novator* però, especialment, sobre les propostes de circulació neural que relaciona Juanini. Finalment, es desenvolupen les conclusions de la tesi. Com últim apartat, en l'apèndix s'inclou la transcripció de part del Memorial inèdit sobre els Cirurgians de Juanini, de 1690.

Jesús V. Cobo

Centre d'Estudis d'Història de les Ciències

Universitat Autònoma de Barcelona

"Juan Bautista Juanini (1636-1691): sabers mèdics i pràctiques quirúrgiques en la primera generació del moviment *novator*".
Tesi doctoral desenvolupada per Jesús V. Cobo i dirigida pels doctors Àlvar Martínez Vidal (UAB) i José Pardo Tomás (CSIC).
Presentada el 25 de gener de 2006 a la Facultat de Medicina de la UAB.